

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อในการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยงในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบพิธีกรรม ขั้นตอนของพิธีกรรมการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยงสะกอและความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยงสะกอ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ สำนักวัฒนธรรมจังหวัดตาก ที่ว่าการอำเภออุ้มผาง จังหวัดตากและค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านยะเมะคี หมู่ที่ 7 ตำบลโมโกร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ซึ่งมีประชากรทั้งหมดจำนวน 158 คน และมีผู้ที่มีคุณสมบัติในการบอกข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้จำนวน 56 คน โดยผู้ศึกษาได้สุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่ได้เข้าร่วมพิธีกรรมการขับไล่ที่บ้านของนายจอบะแซ ทักษ์สกุลโฉจัน เป็นเวลาครบ 3 คืน 4 วัน จำนวน 20 คน สรุปผลการศึกษาค้นคว้าดังนี้

ประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยง

การประกอบพิธีกรรมการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยงเป็นพิธีกรรมที่มีการสืบทอดมานาน นับศตวรรษ แต่ไม่มีหลักฐานการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรว่าเริ่มมีการประกอบพิธีมาตั้งแต่เมื่อไร โดยการประกอบพิธีกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการขี้ติศทางให้กับผู้ที่ล่วงลับไปสู่สุคติ ซึ่งถือว่าการอุทิศบุญกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปด้วย เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงจึงมีความเชื่อเรื่องผี วิญญาณที่จะบันดาลให้เกิดผลดีผลร้ายต่างๆ จึงมีการประกอบพิธีกรรมนี้โดยการสืบทอดด้วยวิธีมุขปาฐะเพราะเชื่อว่าการบันทึกเนื้อหาบทขับไล่หรือแม้กระทั่งกล่าวถึงเนื้อหาการขับไล่ภายในบ้านเรือนนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี เพราะเรื่องราวเกี่ยวกับความตายเป็นสิ่งที่ไม่ควรกล่าวถึง มิเช่นนั้นจะผิดผี (ถ้ากะหม้าตะมือคา) ส่งผลให้คนในบ้านอาจเจ็บป่วยได้ เมื่อมีการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ขึ้น เจ้าของบ้านจะส่งข่าวเชิญชวนญาติๆ และเพื่อนบ้านให้มาร่วมงาน ส่วนสมาชิกในหมู่บ้านต่างก็จะพร้อมใจกันไปร่วมงาน หมู่สาวจากต่างหมู่บ้านจะร่วมขับไล่กันเป็นกลุ่มๆ มีการจับคู่เพื่อขับไล่บ้างจึงถือเป็นโอกาสที่จะทำให้หมู่สาวจากหมู่บ้านต่างๆ ได้ทำความรู้จักกัน ผู้ที่ร่วมพิธีกรรมมีความเชื่อว่าการได้ร่วมพิธีกรรมเป็นการช่วยเหลือเพื่อนบ้านและสร้างกุศลแก่ชีวิตของตนเอง นอกจากนี้การประกอบพิธีกรรมการขับไล่ยังทำให้บรรยากาศงานศพคลายโศกเศร้าได้อีกทางหนึ่ง

องค์ประกอบของพิธีกรรมการขับไล่

องค์ประกอบพิธีกรรม มีความสำคัญยิ่งต่อการปฏิบัติตามขั้นตอนของพิธีกรรมนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ทั้งนี้หากขาดองค์ประกอบของพิธีกรรมส่วนใดส่วนหนึ่งไป ก็จะส่งผลให้พิธีกรรมนั้นดำเนินไปอย่างไม่ถูกต้องและอาจไม่ประสบผลสำเร็จได้ ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า องค์ประกอบของพิธีกรรมการขับไล่ แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

1. บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรม เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมการขับไล่ประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ดังนี้

ผู้ประกอบพิธีกรรม เป็นบุคคลที่นำในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งเมื่อบุคคลนั้นเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมแล้วจะต้องดำเนินพิธีกรรมจนจบโดยไม่เปลี่ยนบุคคลประกอบพิธีกรรม ในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ครั้งนี้ มีผู้ประกอบพิธีกรรมจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมและผู้ช่วยในการประกอบพิธีกรรม อีก 2 คน

ผู้เข้าร่วมขับไล่ เป็นบุคคลที่เข้าร่วมในการขับไล่ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถ โดยผู้เข้าร่วมการขับไล่ครั้งนี้เป็นชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านยะแมะคีและมาจากหมู่บ้านอื่นที่มีความเชื่อและความศรัทธาในพิธีกรรมการขับไล่ มีทั้งหมดจำนวน 33 คน

ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม เป็นชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านยะแมะคีและชาวกะเหรี่ยงจากหมู่บ้านอื่นที่มีความเชื่อและเต็มใจที่จะเข้าร่วมในพิธีกรรมการขับไล่ ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมนี้ประกอบด้วย เจ้าบ้าน ญาติ เพื่อนบ้านและผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมพิธีกรรมโดยทั่วไป

2. วัตถุและสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม วัตถุและสิ่งของที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้รวมไปถึงที่ใช้เป็นภาชนะใส่เครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

2.1 เครื่องบูชา หมายถึง วัตถุดิบของที่ชาวบ้านยะแมะคีนำมาเป็นเครื่องบูชาที่นับว่าเป็นของสูง ซึ่งใช้สำหรับกราบไหว้บูชาในพิธีกรรมการขับไล่ ประกอบด้วย ดังนี้
 กล้วย (เปอแน เนอมุ), เทียน (เปอแนวา) และน้ำมันส้มป่อย (พือซิท)

2.2 เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ หมายถึง เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ที่ชาวบ้านยะแมะคีได้จัดเตรียมไว้ถวายแก่ผู้เสียชีวิต เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้นี้เป็นของที่จัดให้แก่ผู้เสียชีวิตเพื่อให้เกิดความสุข ความพึงพอใจ เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ใน

พิธีกรรมการขำขันนำครั้งนี้ ประกอบด้วย เครื่องดื่ม อาหาร และ วัสดุสิ่งของของผู้เสียชีวิตและสิ่งของที่ต้องใช้ในพิธีกรรม

2.3 ภาชนะที่ใส่เครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ ภาชนะที่จัดเตรียมเพื่อใส่เครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ในการประกอบพิธีกรรมการขำขันนำ ได้แก่ ตะกร้า (ถืออ้อโล), หม้อ (กะเป๋อ), กระบอกไม้ไผ่สำหรับบรรจุน้ำ (ทีเต๋อ), จาน (ลอคคอ), ช้อน (หน้อเต๋อ) และแก้วน้ำ (ทีหน้อเบรอะ)

3. สถานที่ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม การจัดพิธีกรรมการขำขันนำนั้นจะมีการจัดพิธีกรรมอยู่ 2 กรณี คือ

3.1 ในกรณีที่ผู้ตายเคยอาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้น ทั้งที่เสียชีวิตกะทันหันและที่เสียชีวิตมานานแล้ว ลูกหลานจะจัดพิธีกรรมการขำขันนำในบ้านของผู้ตาย

3.2 ในกรณีที่ผู้ตายไม่เคยอาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้น ลูกหลานจะจัดพิธีกรรมการขำขันนำบนพื้นดินในบริเวณบ้านของลูกคนโตของผู้ตาย

4. วันและเวลาในการประกอบพิธีกรรม การขำขันนำของชาวกะเหรี่ยงนั้นไม่มีการกำหนดที่แน่นอนโดยมากจะจัดพิธีกรรมทั้งหมด 3 คืน และหากผู้ตายได้สั่งเสียให้จัดพิธีกรรมกี่วันจัดอย่างไร ลูกหลานก็จะปฏิบัติตามนั้น เพราะถือว่าเป็นความประสงค์ของผู้ตาย ในการจัดพิธีกรรมการขำขันนำครั้งนี้จัดขึ้นที่บ้านของ นายจอบะแฮ ทักษ์สกุลโรจน์ บ้านเลขที่ 5 หมู่ 7 ตำบลโมโกร อำเภอดูมผาง จังหวัดตาก มีการประกอบพิธีกรรมเป็นเวลาทั้งหมด 3 คืน 4 วัน คือระหว่างวันศุกร์ที่ 19 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551 ถึงวันจันทร์ ที่ 22 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551 เวลาเริ่มพิธีกรรมนั้นไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ประกอบพิธีกรรม

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมการขำขันนำ

ในการศึกษาครั้งนี้มีขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมการขำขันนำแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมการ ก่อนที่จะประกอบพิธีกรรมขำขันนำเจ้าบ้านและเพื่อนบ้าน จะช่วยกันเตรียมการ ก่อนดำเนินการ ได้แก่ การจัดเตรียมด้านสถานที่ การจัดเตรียมด้านบุคคล การจัดเตรียมด้านเครื่องบูชา และการจัดเตรียมด้านเครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ ได้แก่ การจัดเตรียมเครื่องดื่ม อาหารและภาชนะใส่เครื่องบูชาหรือเครื่องสังเวย การจัดเตรียมเครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้

3.2 **ขั้นปฏิบัติในการประกอบพิธีกรรม** เป็นการดำเนินงานตามที่ได้วางแผน และเตรียมไว้ ซึ่งจะประกอบพิธีกรรมจำนวน 3 คืน 4 วัน

ลักษณะความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรม

ความเชื่อในพิธีกรรมการขับลำนํ้าเป็นการยอมรับที่แสดงถึงความศรัทธา โดยไม่ต้องการ เหตุผลว่าสิ่งที่เชื่อนั้นมีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงหรือไม่ ซึ่งผู้ศึกษาจำแนกความเชื่อตาม องค์ประกอบในพิธีกรรมการขับลำนํ้าได้เป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความเชื่อของบุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมการขับลำนํ้า

บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมการขับลำนํ้า นั้น แบ่งออกเป็น ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ผู้ร่วมขับลำนํ้าและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมจะมีจำนวน 3 คน คือ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม 1 คน และผู้ช่วยในการประกอบพิธีกรรมอีก 2 คน โดยมีความเชื่อว่าผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมการขับลำนํ้าหรือเป็นผู้นำ (ฮี้โค) ในหมู่บ้านและต้องเป็นเพศชาย เท่านั้นเพราะการประกอบพิธีเลเหมเป็นขั้นตอนสำคัญของการประกอบพิธีกรรมการขับลำนํ้า มีข้อจำกัดว่าต้องเป็นผู้ชายในการขับลำนํ้าหาโคเส่ ผาโต้ (ชี้ทิศทางให้กับดวงวิญญาณผู้เสียชีวิต) ส่วนผู้ช่วยในการประกอบพิธีกรรมมีความเชื่อว่า 2 คนต้องเป็นหลานชายของผู้ตาย มีสถานะภาพโสดและมีคุณสมบัติเป็นลูกคนกลางของครอบครัว (ไม่ใช่ลูกคนโตและลูกคนสุดท้อง) ในกรณีที่ผู้ตายไม่มีหลานชายหรือมี แต่ขาดคุณสมบัติดังกล่าวก็ต้องหาคนอื่นที่มีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้ การเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวมาประกอบพิธีเชื่อว่าเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูและ ทำให้ดวงวิญญาณของผู้ตายได้รับอานิสงส์มากขึ้น

ความเชื่อเกี่ยวกับผู้ร่วมขับลำนํ้า มีความเชื่อว่าการมีส่วนร่วมในการขับลำนํ้าเป็นการสร้างกุศลให้กับตนเองและดวงวิญญาณของผู้ตาย การขับลำนํ้าจะส่งผลให้ดวงวิญญาณมีความเพลิดเพลิน มีความสุขจากการได้รับฟังบทขับลำนํ้า นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสามัคคีของคนในหมู่บ้านด้วย

ความเชื่อเกี่ยวกับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม โดยมีความเชื่อว่าการเข้าร่วมพิธีกรรมทำให้เกิดพลังบุญกุศลทำให้กับตนเองเกิดความสุขความเจริญ ทำให้ดวงวิญญาณของผู้ตายได้ไปใช้ชีวิตในอีกโลกหนึ่งอย่างมีความสุขสบายเพราะเขาได้รับสัมภาระต่างๆ ที่ญาติและเพื่อนบ้านจัดเตรียมให้ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมมีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษ (ญาติผู้ที่ตายแล้ว) สามารถบันดาลคุณโทษ

แก่ลูกหลานได้ หากมีการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ให้แก่ดวงวิญญาณผู้ตาย ดวงวิญญาณนั้นจะคอยคุ้มครองคนในครอบครัวและบรรดาเครือญาติ แต่หากครอบครัวใดมีคนตาย แต่ไม่เคยประกอบพิธีกรรมการขับไล่ นำให้กับผู้ตายเชื่อว่าผีบรรพบุรุษอาจบันดาลให้คนในครอบครัวต้องเจ็บป่วยได้ การประกอบพิธีกรรมจึงเปรียบเสมือนการแสดงความกตัญญูแก่ผู้ตาย

2. ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุและสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุและสิ่งของที่ใช้ประกอบพิธีกรรมการขับไล่ นำ แบ่งออกเป็นความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้และภาชนะที่ใช้ใส่เครื่องบูชา ดังนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องบูชาที่ใช้ในพิธีกรรมว่าเป็นสิ่งที่มีค่าสำคัญเพราะเครื่องบูชาเป็นสื่อและเรียกให้ดวงวิญญาณของผู้ตายมารับสัมภาระศพที่ได้อุทิศไว้ให้และการใช้เครื่องบูชายังเป็นการแสดงความเคารพนับถือต่อดวงวิญญาณและการขอโทษกรรมต่อผู้ตายด้วย

ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ มีการเตรียมอาหาร เครื่องดื่มที่ผู้ตายชอบเพราะจะทำให้ดวงวิญญาณมีความพึงพอใจ และเมื่อดวงวิญญาณได้ไปอยู่อีกโลกหนึ่งจะได้มีอาหารและเครื่องดื่มไว้รับประทาน ส่วนวัสดุสิ่งของของผู้ตายและสิ่งของที่ต้องใช้ในพิธีกรรมจะเป็นวัสดุสิ่งของที่ผู้ตายเคยใช้เมื่อยังมีชีวิตอยู่ เพราะถือว่าเป็นสมบัติส่วนตัวก็ควรจะมีมอบให้เขานำไปใช้ในอีกโลกหนึ่งและวัสดุสิ่งของที่มอบให้ดวงวิญญาณแล้วจะไม่นำมาใช้อีกเพราะเชื่อว่าจะไม่เป็นศิริมงคลต่อชีวิต

ความเชื่อเกี่ยวกับภาชนะที่ใส่เครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ ภาชนะที่จัดเตรียมนั้นมีทั้งที่เป็นของผู้ตาย และที่ต้องจัดเตรียมขึ้นมาโดยเฉพาะ เช่น ตะกร้า (ถืออ้อโล), หม้อ (กะเป๋อ), จาน (ลอคอ), ช้อน (หน่อเต๋อ) และแก้วน้ำ (ทีหน่อเบรอะ) ซึ่งเป็นของใช้ของผู้ตายเชื่อว่าควรมอบให้เขาเพื่อจะได้นำมาไปใช้ในอีกโลกหนึ่ง ส่วนภาชนะที่ต้องจัดเตรียมขึ้นมาโดยเฉพาะคือ กระบอไม้ไผ่สำหรับบรรจุน้ำ (ทีเต๋อ) ที่ต้องไปตัดไม้ไผ่จากโนป่า ไม่ได้เป็นของใช้ส่วนตัวของผู้ตายเพราะเชื่อว่า กระบอไม้ไผ่สำหรับบรรจุน้ำ (ทีเต๋อ) เป็นภาชนะที่ใช้บรรจุน้ำดื่มที่ ชาวกะเหรี่ยงนิยมใช้มาแต่โบราณ ในระหว่างที่มีการประกอบพิธีกรรมภาชนะเหล่านี้จะใช้เฉพาะใส่เครื่องบูชา เครื่องสังเวยหรือเครื่องเซ่นไหว้ให้กับผู้ตายเท่านั้น เพราะชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า เมื่อมอบให้ดวงวิญญาณแล้วไม่ควรนำมาใช้ปะปนกับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่จะทำให้ไม่เป็นศิริมงคลเช่นเดียวกับสัมภาระอื่นๆ

3. ความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมการขับไล่

ความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมการขับไล่ โดยแบ่งออกได้ 2 กรณี ดังนี้ หนึ่งในกรณีที่จัดพิธีกรรมการขับไล่ที่บ้านของผู้ตาย โดยมีความเชื่อว่าหากบุคคลใดก็ตามที่เคยอาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้นๆ เมื่อเสียชีวิตไปก็ควรจัดพิธีกรรมที่บ้านหลังนั้น สองในกรณีที่จัดพิธีกรรมการขับไล่กับพื้นดินในบริเวณบ้านของลูกคนโตของผู้ตาย มีความเชื่อว่าหากบุคคลใดไม่เคยอาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้น เมื่อเสียชีวิตไปแล้วควรจัดพิธีกรรมที่บ้านลูกคนโตของครอบครัว

การปฏิบัติดังนี้เป็นแบบแผนที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณชาวบ้านเชื่อว่าหากไม่ปฏิบัติตามจะทำให้เกิดความไม่เป็นศิริมงคลต่อครอบครัวของผู้จัดพิธีกรรม

4. ความเชื่อเกี่ยวกับวัน เวลาในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่

ความเชื่อเกี่ยวกับวัน เวลาในการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ นั้นไม่มีการกำหนดเกี่ยวกับวัน เวลาในการประกอบพิธีที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้ตายและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวด้วย แต่ส่วนมากชาวกะเหรี่ยงมักจะกำหนดจำนวนวันจัดพิธีเป็นจำนวนคี่ คือ 3 คี่ 5 คี่ และ 7 คี่ เพราะเชื่อว่าพิธีกรรมการขับไล่เป็นงานอวมงคลควรกำหนดจำนวนวันเป็นจำนวนคี่

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าพิธีกรรมและความเชื่อในการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยงบ้านยะมะมะคี ตำบลโมโกร อำเภอบ่อแก้ว จังหวัดตาก พบว่า การประกอบพิธีกรรมการขับไล่ของชาวกะเหรี่ยง มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการขี้ตางให้กับผู้ที่ล่วงลับให้ไปสู่โลกแห่งวิญญาณอย่างสงบสุขและเป็นการอุทิศบุญกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับจะได้ไม่มวนเวียนอยู่ในโลกมนุษย์ เพราะชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อเรื่องผี วิญญาณที่จะบันดาลให้เกิดผลดีผลร้ายต่างๆ แม้กระทั่งเนื้อหาของบทขับไล่ โดยทั่วไปแล้วชาวกะเหรี่ยงจะไม่กล่าวถึงภายในบ้านเพราะเชื่อว่าไม่เป็นศิริมงคล มิเช่นนั้นจะการผิดผี (ถ้ากะหม้า ตะมื่อคา) ทำให้คนในครอบครัวเจ็บป่วยได้ การขับไล่จึงมีการสืบทอดด้วยวิธีมุขปาฐะเท่านั้น เพราะชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าการบันทึกเนื้อหาของบทขับไล่ก็ไม่เป็นศิริมงคลเช่นกัน จะเห็นได้ว่าการประกอบพิธีกรรมการขับไล่ นั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือผู้ประกอบพิธีกรรม เพราะเป็นผู้กำหนดขั้นตอนต่างๆ ในการประกอบพิธีกรรมให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิบัติที่มีการสืบทอดกันมา โดยเฉพาะองค์ประกอบของพิธีกรรมก็ถือว่ามีส่วนสำคัญที่จะทำให้การประกอบพิธีสำเร็จลุล่วงไปได้ ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงความเชื่อ

ที่ปรากฏในพิธีกรรมการขบถำนำของชาวกะเหรี่ยงว่าการประกอบพิธีกรรมการขบถำนำ ว่าเป็นพิธีกรรมที่มีบทบาทในสังคมของชาวกะเหรี่ยงอยู่จนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าพิธีกรรมและความเชื่อในการขบถำนำของชาวกะเหรี่ยง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษาค้นคว้าพิธีกรรมและความเชื่อในการขบถำนำของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่อื่นๆ
2. ควรมีการศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อในการขบถำนำของชาวกะเหรี่ยงในประเด็นอื่นๆ ที่กว้างขึ้น เช่น เนื้อหาบทขบถำนำ, อิทธิพลของการประเพณีปฏิบัติในพิธีกรรมที่มีผลต่อสังคมหรือท้องถิ่นนั้นๆ

